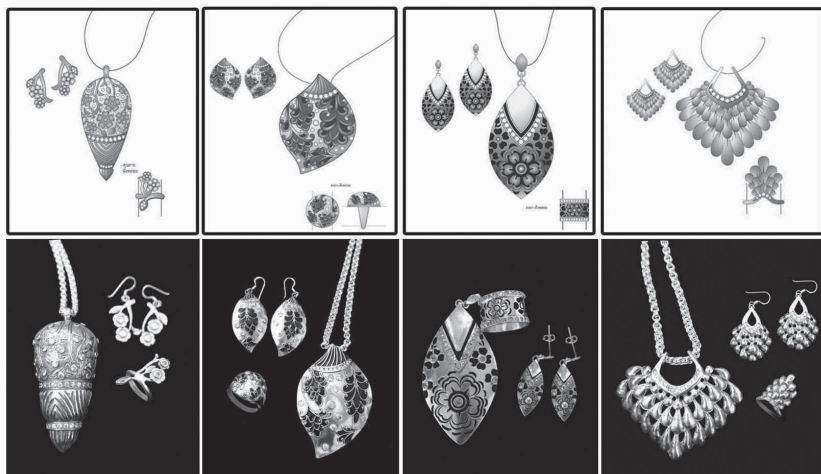

มณฑนา ทองสุพล และ กนกเนตร พินิจดำนกลาง. 2560. “การศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย” ใน วารสารวิถีสังคมมนุษย์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน. หน้า 135-165.

การศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค
เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงิน
ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย

A Study of Thai Jewelry Uniqueness
to Apply for Silver Jewelry Design Conforming
to Contemporary User's Need

มณฑนา ทองสุพล*

Mantana Tongsupon

กนกเนตร ปินิจดำนกลาง*

Kanoknet Pinitdangkang

* อาจารย์ สาขาออกแบบอุตสาหกรรม คณะอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยภาพลันธุ์

บทคัดย่อ

การศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะและรสนิยมของผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย 3) เพื่อนำข้อมูลเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัยจำนวน 4 ชุด ใน 1 ชุด ประกอบด้วย แหวน จี้ ต่างหู 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัยที่ออกแบบขึ้นใหม่

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1) การศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยสรุปว่า 1) เครื่องประดับจังหวัดเชียงใหม่มีรูปร่างรูปทรงเรขาคณิตและดอกไม้ มีสีเงินและมีการลงยาสีดำในบางชิ้น มีอัญมณีประดับในบางชิ้น ลวดลายเป็นลายโบราณ เช่น ลายนก ลายดอกพิกุล ลายนก ลายช้าง กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปด้วยมือมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดในการดูนลาย 2) เอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดสุโขทัย รูปร่างรูปทรงเลียนแบบสิ่งที่พบเห็นตามธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ สัตว์ ของใช้ในชีวิตประจำวัน และรูปร่างรูปทรงอิสระตามความคิดสร้างสรรค์ของช่างและตามความต้องการของลูกค้า และบางส่วนเป็นรูปร่างรูปทรงเรขาคณิต สีเป็นสีเงินและตกแต่งลวดลายด้วยการลงยาสีต่างๆ เช่น สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน สีเขียว ไม่นิยมใช้อัญมณีประดับ ลวดลายของเครื่องประดับจะเรียบแบบมาจากของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ลูกปัด ลูกหมอน ลูกประคำ ลูกกลอง ลูกส่ม ลูกกระเข้ ลูกตะกร้อ ลายเครือวัลย์ หรืออีกส่วนหนึ่งที่นำมาจากโบสถ์ วิหาร ก็จะเรียกชื่อตามโบราณสถาน เช่น กำไลนางพญา ซึ่งนำมาจากผนังวัดนางพญา กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปเครื่องประดับด้วยมือโดยการรีดเป็นแผ่นและรีดเป็นเส้นขนาดตามต้องการ ความโดดเด่นคือ เส้นเงินที่ถูกรีดแล้วจะนำมาพันเป็นเกลียวแล้วนำไปดัดเป็นลวดลายและนำไปลงยาสีต่อไป 3) เครื่องประดับจังหวัดนครศรีธรรมราช รูปร่างรูปทรง เรขาคณิต สีมี่สีเงินและสีทอง โดยมีการถมเงินและถมทอง ด้วยยาถมสีดำสนิท ลวดลายเป็นลายไทย ได้แก่ ลายนก ลายใบเทศ ลายประจายาม ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายกระจิง ลายก้านขด ลายบัวคว่ำ บัวหงาย ลายเม็ดบัว กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปเครื่องประดับด้วยมือ และขั้นตอน

สุดท้ายมีการเร่งงานขึ้นงานเพื่อเพิ่มความสวยงามและความละเอียด และเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องถมนคร 4) เครื่องประดับจังหวัดสุรินทร์ รูปร่างรูปทรง มีลักษณะ 2 รูปแบบ คือ 1) ตะเกา หรือต่างหู มีรูปร่างรูปทรงกลมเลียนแบบดอกไม้บาน 2) ประเก้อม หรือ ประคำ มีรูปร่างรูปทรงเรขาคณิต และเลียนแบบสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือของใช้ ตะเกาจะใช้สีของเนื้อเงินล้วนไม่มีการชุบสีอื่นหรือลงยา ไม่มีอัญมณีประดับ ส่วนประเก้อม มีการแกะสลักลายแล้วลงยาสีดำเพียงสีเดียว ไม่มีอัญมณีประดับ สลักลายตะเกามทั้งหมด 13 ลาย และสลักลายของประเก้อมมีทั้งหมด 13 เช่นกัน กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปร่างเครื่องประดับด้วยมือผลิตแบบดั้งเดิมตามที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

2) ศึกษาลักษณะเฉพาะและรสนิยมของผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย ผลการวิจัยสรุปว่า จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน คิดเป็นคำร้อยละมากที่สุดตามรายชื่อดังนี้ เพศหญิง (ร้อยละ 85) อายุช่วง 30-40 ปี (ร้อยละ 41) มีอาชีพเป็นข้าราชการ (ร้อยละ 61) มีรายได้ 30,001บาทขึ้นไป (ร้อยละ 49) และระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 60) ชื่นชอบรูปร่างรูปทรงเลียนแบบธรรมชาติมากที่สุด (ร้อยละ 56) ชื่นชอบอัญมณีสีขาวมากที่สุด (ร้อยละ 38) อยากให้ปรากฏสลักลายบนเครื่องประดับเป็นสลักลายใหม่โดยลดทอนรายละเอียดแต่ยังคงเอกลักษณ์เดิมมากที่สุด (ร้อยละ 65) และชื่นชอบกรรมวิธีการผลิตแบบแฮนด์เมดมากที่สุด (ร้อยละ 55)

3) นำข้อมูลเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัยจำนวน 4 ชุด ใน 1 ชุดประกอบด้วย แหวน จี้ ต่างหู ผลการวิจัยสรุปว่า การออกแบบใช้หลักการออกแบบเครื่องประดับเน้นให้เห็นผลด้านความสวยงาม ความคิดสร้างสรรค์ และประโยชน์ใช้สอย ผสมผสานเอกลักษณ์เครื่องประดับในแต่ละภาค ด้านรูปร่างรูปทรง สี สลักลาย และกรรมวิธีการผลิตตามรสนิยมผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย

4) ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัยที่ออกแบบขึ้นใหม่ ผลการวิจัยสรุปว่า มีการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 200 ราย ค่าเฉลี่ยรวมของรูปแบบเครื่องประดับทั้ง 4 ภาค อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$)

คำสำคัญ : เอกลักษณ์เครื่องประดับไทย, ประยุกต์, ร่วมสมัย

Abstract

A Study of Thai Jewelry Uniqueness to Apply for Silver Jewelry Design Conforming to Contemporary User's Need has objectives to 1) Study of 4 regionals identities of Thai Jewelry including Chiang Mai Province, Sukhothai Province, Nakhon Si Thammarat Province and Surin Province 2) Study Thai Jewelry Uniqueness and Jewelry User's taste in Contemporary design style 3) Gathering data in 4 regionals identities of Thai Jewelry to Apply for Silver Jewelry Design Conforming to Contemporary design style which has rings, pendants, earrings 4) Satisfaction target group Assessment that cause to designing new style of Contemporary Silver Jewelry Design.

The result of research following the objective including

1) Studying 4 regionals identities of Thai Jewelry including Chiang Mai Province, Sukhothai Province, Nakhon Si Thammarat Province and Surin Province, The research concluded that 1) Chiang Mai Province Jewellery has style of shape and form comes from Geometry and flowers. Coloring silver and enamel black in some part of decorating gems and its has ancient pattern such as Kanok, Dok-Pikul, Chang. Manufacturing process is molding by hand which can shows nudge style. 2) Sukhothai Province Jewellery has style of shape and form comes from nature imitation such as leaf, flower, animal, daily user tool which has free form to create depends on needs of craftsman or customer. Some of pieces has Geometry form, silver coloring and many colors of enamelling such as red, yellow, blue, green. rarely decorate with gems. Naming and adding pattern by using reference of daily used tool such as Look- Peep, Look-Morn, Look-Prakham, Look-Klong, Look-Suum, Look-Krachao, Look-Trakor, Lai-kruewan. It's comes with form of Citadel or Sanctuary will call in ancient name as Kumlai-Nang-phaya which comes from wall of Wat Nang-Phaya. Manufacturing process is molding by hand which can shows pressing style to spiral and bend to pattern then enamel for the last process 3) Nakhon Si Thammarat Province Jewellery has

style of shape and form comes from Geometry fill with silver and gold enamel in black and Thai style pattern such as Kanok , Bai-Tate, Pra-Jumyarm, Phoom-Khaobin, Krajung, khon-khod, Buakwum, Bua-Ngari, Med-Bua. Manufacturing process is molding by hand which can shows enamel black style and last shading to artwork adding more beautiful in details and more valuable cost to make it known as “Krueng-Thom-Na-Korn” 4) Surin Province Jewelery has 2 styles such as 1) Ta-Kao or Earrings which has circle form of blooming flower 2) Pra-Guerm or Pra-Khum are in Geometry form and imitate daily used tool . Ta-Kao will coloring silver solid none of others color or enameling. Ta-Kao has 13 patterns and Pra-Guerm has 13 patterns the same. Manufacturing process is molding by hand in ancient style techniques from the past predecessor.

2) study of specific characteristic and taste of contemporary accessory user, result of research shows that 100 people who answering questionnaire evaluate most valuable each category following; female (85 percentage), ages 30-40 years old (41 percentage), government officer career (61 percentage), income more than 30,001 baht (49 percentage), Bachelor degree education (60 percentage), most impress to natural emulated shape and form (56 percentage), most impress to white color gem (38 percentage), most wanted new pattern exist on accessory with reducing detail styled but still have old identity (65 percentage) and most impress to hand make in production process (55 percentage)

3) Gathering data in 4 regionals identities of Thai Jewelry to Apply for Silver Jewelry Design Conforming to Contemporary design style which has rings, pendants, earrings. The research concluded that Designing use Jewelery design principle to shows in Beautiful result, Creativity and functional blending with each regional Jewel identities design in term of Shape, Form, Color, Pattern and Manufacturing Process following taste of jewelry users.

4) Satisfaction target group Assessment that cause to designing new style of Contemporary Silver Jewelry Design The research concluded that 200 of Satisfaction target group Assessments from 4 regionals has average in Very Good level ($\bar{x}$ = 4.12)

Keywords : Thai Jewelry Uniqueness, Apply, Contemporary

บทนำ

อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเนื่องจากเป็นสินค้าส่งออกอันดับต้นๆ ของประเทศ ในปี 2554 ค่าการมูลค่าการส่งออกถึง 12,234 ล้านดอลลาร์สหรัฐ +5% โดยเราได้เปรียบในด้านคุณภาพของอัญมณีและฝีมือแรงงาน และในช่วงทศวรรษที่ผ่านมากระแสนิยมเครื่องประดับที่ทำจากโลหะมีค่าสีขาวมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในตลาดโลก ทั้งนี้มีปัจจัยหลักมาจากราคาวัตถุดิบโลหะมีค่าทั้งทองคำและแพลทินัมปรับตัวสูงขึ้นกว่าเท่าตัว อีกทั้งผลพวงมาจากการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ซื้อส่วนใหญ่หันไปบริโภคสินค้าทดแทนที่ตอบสนองความต้องการและมีความเหมาะสมกับกำลังซื้อที่ลดลง ดังนั้นเครื่องประดับเงินจึงเป็นคำตอบของเครื่องประดับสีขาวที่มีการพัฒนาให้ดูทันสมัยสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องประดับชั้นสูง และเป็นเครื่องประดับแฟชั่น เพื่อตอบโจทย์ของผู้บริโภคในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ตลาดหลักเครื่องประดับเงินที่ใหญ่ที่สุดในโลก คือ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เยอรมนี และญี่ปุ่น โดยอิตาลี จีน อินเดีย เป็นประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทย ซึ่งแต่ละประเทศต่างมีศักยภาพที่โดดเด่นแตกต่างกัน อย่างเช่น อิตาลี เป็นประเทศที่มีศักยภาพโดดเด่นด้านการออกแบบและควมมีคุณภาพของสินค้า ประเทศจีนมีความโดดเด่นด้านการผลิตสินค้าที่ใช้ต้นทุนต่ำ อินเดียมีศักยภาพในด้านการทำการค้า ส่วนไทยมีศักยภาพโดดเด่นด้านฝีมือแรงงาน แต่ยังไม่มีควมเชี่ยวชาญด้านการออกแบบมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดสหรัฐมีความต้องการสินค้าที่มีความโดดเด่นด้านการออกแบบมีเอกลักษณ์ มีความหรูหรา และมีคุณภาพ และแม้กระทั่งตลาดสหภาพยุโรปยังต้องการสินค้าที่มีความหลากหลายด้านรูปแบบและคุณภาพของสินค้า กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กล่าวว่า ผู้ผลิต ผู้ประกอบการไทยควรเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันใน

ระยะยาว ควรเร่งปรับตัวในการพัฒนาศักยภาพการผลิตไปสู่การผลิตสินค้าคุณภาพสูงที่มีรูปแบบของตนเอง และจำหน่ายภายใต้ตราสินค้าของตนเอง นอกจากนี้ควรเร่งพัฒนาบุคลากรด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักออกแบบเครื่องประดับ และควรมีการพัฒนาที่เข้าถึงผู้ประกอบการท้องถิ่น ซึ่งสถาบันพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์อัญมณีและเครื่องประดับมีจำนวนน้อยยังเข้าไม่ถึงหน่วยครัวเรือนที่จะทำให้สร้างผลงานใหม่ๆออกมา ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุดของเครื่องประดับเงินไทยควรเน้นเจาะตลาดระดับกลางและล่างเพราะมีขนาดค่อนข้างใหญ่ โดยควรใช้กลยุทธ์การผลิตสินค้าที่มีความแตกต่าง มีเรื่องราว และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติองค์การมหาชน, 2553) โดยเฉพาะแนวโน้มการออกแบบเครื่องประดับในปัจจุบันและในอนาคตเป็นเรื่องของกระแสวัฒนธรรม วิวัฒนาการของเอกลักษณ์ ความเป็นตัวตนและที่มาของผู้สวมใส่ ซึ่งไทยมีศิลปวัฒนธรรมที่ชัดเจน แต่ละภูมิภาคมีเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไปตามกลุ่มชนในพื้นที่นั้นๆ การให้ความสำคัญในเรื่องรูปแบบเครื่องประดับจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเครื่องประดับไทย และนอกจากผู้บริโภคสินค้าชาวต่างชาติแล้ว ผู้บริโภคชาวไทยยังหลีกเลี่ยงเครื่องประดับราคาแพง (Fine Jewelry) และไม่ต้องการซื้อเครื่องประดับราคาถูก (Costume Jewelry) ดังนั้น จึงเป็นช่องว่างให้เกิดสินค้าเครื่องประดับกลุ่มที่ให้ความพอใจและผู้บริโภคสามารถซื้อได้ นักออกแบบเชื่อว่าเครื่องประดับประเภทเครื่องประดับเงิน (Silver Jewelry) จะเป็นเครื่องประดับที่มีความเหมาะสมและตรงความต้องการของผู้บริโภค และจะเป็นกลุ่มเครื่องประดับที่ได้รับความนิยมและจำหน่ายได้ดี

เครื่องประดับเอกลักษณ์ไทยแต่ละภาคจะมีแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียงและสืบทอดภูมิปัญญามายาวนาน ได้แก่ ภาคกลาง เครื่องประดับเงินศรีสขาลัยจังหวัดสุโขทัย ภาคใต้เครื่องเงินนครจังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคเหนือเครื่องเงินถนนวัวลายจังหวัดเชียงใหม่ ภาคอีสานเครื่องเงินสุรินทร์จังหวัดสุรินทร์ เครื่องประดับทั้ง 4 แหล่งนี้มีลักษณะกรรมวิธีการผลิต รูปทรง ลวดลาย ที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันมีความประณีตสวยงามได้รับการยกย่องว่าเป็นยอดของเครื่องเงิน เครื่องประดับเงินศรีสขาลัยพัฒนามาจากเครื่องทองมีจุดเด่นที่ลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเลียนแบบได้ยาก อาทิ ลายกนก ลายเครือวัลย์ เป็นต้น นอกจากนี้บางกลุ่มยังประยุกต์ลวดลายมาจากลายของวัตถุโบราณ เช่น เสากำแพง ปูนปั้น และจะไม่ใช้วิธีการหล่อเงิน แต่จะนำเม็ดเงินมารีดเป็นเส้นเล็กๆ และถักร้อยเป็นลวดลาย เครื่องประดับเงินเมืองนครศรีธรรมราชมีฝีมือเชิงช่างมาบวททางวัฒนธรรมหลวง กล่าวคือลวดลายจะนิยมลายไทย (วัฒนธรรม จุฑะวิภาต, 2551) ใช้เทคนิคการถม ซึ่งเป็น

เทคนิคการถลุงทองเงินที่ใช้ในเครื่องราชูปโภค เครื่องใช้ของชนชั้นสูง ส่วนเครื่องเงินเมืองสุรินทร์จะมีเอกลักษณ์ท้องถิ่นของชาวสุรินทร์คือกรรมวิธีการผลิตจะเป็นแบบพื้นบ้าน ลวดลายจำลองจากธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ดอกไม้ ใบไม้ เครื่องเงินเมืองสุรินทร์ มี 2 รูปแบบ คือ ขจรหรือตะเกา มีลักษณะคล้ายดอกไม้มีกลีบหลายระดับชั้น ละเอียดประณีตมาก และรูปแบบประเก้อมหรือประคำ ส่วนมากทำเป็นรูปทรงเลขาคณิตนิยมนำมาร้อยเป็นสร้อย เครื่องเงินเมืองเชียงใหม่มิมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา นิยมผลิตด้วยวิธีทุบเคาะขึ้นรูปและวิธีหล่อมากกว่าวิธีอื่น เพราะทำได้รวดเร็วและแกะลายเพิ่มเติมภายหลัง ลวดลายที่นำมาใช้ประกอบนิยมใช้ลายไทยประยุกต์คือเป็นลายไทยที่ไม่เหมือนต้นฉบับเดิม แต่ยังคงลักษณะของเส้นที่อ่อนช้อยและความละเอียดของลาย หรือใช้ลวดลายประจำท้องถิ่น เช่น การทำเครื่องเงินของชาวเขาเผ่าต่างๆ ใช้ลวดลายประดับเครื่องเงินที่มีต้นแบบลายจากบรรพบุรุษและความเชื่อทางศิลปะพื้นเมือง

จากที่มาและปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาคเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย ซึ่งเป็นลักษณะของการต่อยอดภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์ทั้ง 4 ภาคของไทย เป็นการประยุกต์ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์ ส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม เอกลักษณ์และภูมิปัญญาไทยในกระบวนการผลิตสินค้า รวมทั้งพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ โดยนำเอาเอกลักษณ์เครื่องประดับของแต่ละภาคประยุกต์สู่ต้นแบบเครื่องประดับ 4 ชุด เป็นทางเลือกใหม่ของกลุ่มผู้บริโภคที่อยู่ตรงกลางระหว่างความทันสมัยกับความดั้งเดิม ซึ่งกระแสการบริโภคเครื่องประดับเงินมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการให้ความสำคัญด้านการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับเงินไทยให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

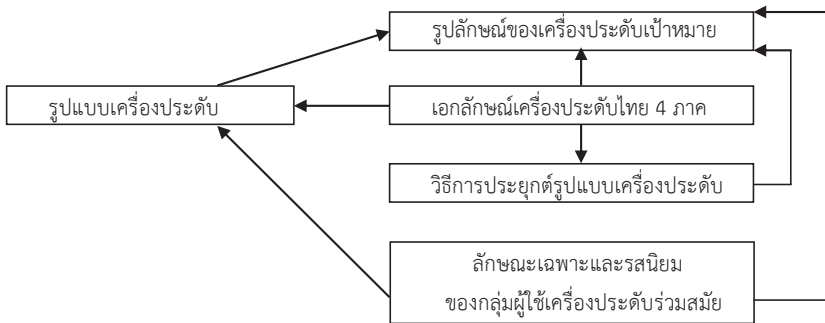
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะและรสนิยมของผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย
3. เพื่อนำข้อมูลเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัยจำนวน 4 ชุด ใน 1 ชุดประกอบด้วย แหวน จี้ ต่างหู

4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัยที่ออกแบบขึ้นใหม่

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย มีกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาคเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงิน ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยที่ทำการศึกษาดังนี้

1. ตัวแปรที่ทำการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ - เอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค
- ลักษณะเฉพาะและรสนิยมของกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย

ตัวแปรตาม ได้แก่ - เครื่องประดับที่ทำการออกแบบใหม่

2. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

2.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาคผู้วิจัยเลือกจากประสบการณ์ของผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับในแต่ละภูมิภาคที่มีมายาวนานที่สุดจนมีชื่อเสียงในปัจจุบันเป็นตัวแทนภาคละ 1 ราย ได้แก่

1. ผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับร้านววลายศิลป์จังหวัดเชียงใหม่
2. ผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับร้านลำดัดเงินโบราณจังหวัดสุโขทัย
3. ผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับกลุ่มหัตถกรรมนครจังหวัด

นครศรีธรรมราช

4. ผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับกลุ่มหัตถกรรมบ้านโชคจังหวัด

สุรินทร์

2.2 ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการสอบถามลักษณะเฉพาะและรสนิยมผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย ได้แก่ วิทยากรหรือผู้ใช้เครื่องประดับทั่วไป จำนวน 100 ราย

2.3 การประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อเครื่องประดับเงินร่วมสมัยที่ออกแบบใหม่ ได้แก่ วิทยากรที่ใช้เครื่องประดับร่วมสมัยที่เดินชมงานแสดงสินค้าเครื่องประดับ หรือ เลือกซื้อเครื่องประดับตามร้านจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า หรือ ผู้ใช้เครื่องประดับทั่วไป จำนวน 200 ราย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับร้านววลายศิลป์จังหวัดเชียงใหม่ ร้านลำดัดเงินโบราณจังหวัดสุโขทัย กลุ่มหัตถกรรมนครจังหวัดนครศรีธรรมราช และกลุ่มหัตถกรรมบ้านโชคจังหวัดสุรินทร์

2. แบบสอบถามลักษณะเฉพาะและรสนิยมผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัยจำนวน 100 ราย

3. แบบประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายมีต่อเครื่องประดับเงินร่วมสมัยจำนวน 200 ราย

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับเงินร้านววลายศิลป์จังหวัดเชียงใหม่ ร้านลำดัดเงินโบราณจังหวัดสุโขทัย กลุ่มหัตถกรรมนครจังหวัดนครศรีธรรมราช และกลุ่มหัตถกรรมบ้านโชคจังหวัดสุรินทร์ และทำการสอบถามลักษณะเฉพาะและรสนิยมผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัยจำนวน 100 ราย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมา

วิเคราะห์สิ่งเคราะห์และทำการออกแบบเครื่องประดับเงินที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับเงินร่วมสมัย และนำรูปแบบเครื่องประดับที่ออกแบบไปสอบถามความพึงพอใจของของกลุ่มเป้าหมายคือผู้ใช้เครื่องประดับเงินร่วมสมัยจำนวน 200 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับร้าน วัวลายศิลป์จังหวัดเชียงใหม่ ร้านลำตัดเงินโบราณจังหวัดสุโขทัย กลุ่มหัตถกรรมนครจันทน์ นครศรีธรรมราช และกลุ่มหัตถกรรมบ้านโชคจังหวัดสุรินทร์ ด้านรูปร่างรูปทรง สี ลวดลาย กรรมวิธีการผลิต เป็นการเขียนเชิงพรรณนา

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามลักษณะเฉพาะและรสนิยมผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัยจำนวน 100 ราย ด้วยค่าร้อยละ

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เครื่องประดับเงินร่วมสมัยจำนวน 200 ราย ด้วยค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษา

1. การศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค โดยวิเคราะห์ข้อมูลในด้านรูปร่างรูปทรง สี ลวดลาย กรรมวิธีการผลิต จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับ

ผลการศึกษาดังนี้

1.1 เอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดเชียงใหม่

รูปร่างรูปทรง ได้แก่ ทรงกลม สีเหลี่ยม รูปร่างรูปทรงเลียนแบบธรรมชาติ เช่น ดอกไม้

สี ได้แก่ สีเงิน และมีการลงยาสีดำในบางชิ้น มีอัญมณีประดับในบางชิ้น

ลวดลาย เครื่องประดับร้านวัวลายศิลป์ เป็นลายโบราณ เช่น ลายนกกลายดอกพิกุล ลายสัตว์ เช่น นก ช้าง และมีการแกะเป็นเม็ดกลมคล้ายเม็ดไขปลา ลายเส้นตามจินตนาการลวดลายเกิดจากการดุนลายเป็นส่วนใหญ่

กรรมวิธีการผลิต เป็นการขึ้นรูปด้วยมือมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดในการดุนลาย และมีการฉลุในบางชิ้นงาน ผู้วิจัยยังพบอีกว่าผู้ผลิตเครื่องประดับรับทำเครื่อง

ประดับจากลูกคำตามแบบที่ลูกคำสั่งซึ่งรูปแบบเป็นเครื่องประดับเชิงพาณิชย์ทั่วไปและมี
มีอัญมณีประดับ

1.2 เอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดสุโขทัย

รูปร่างรูปทรง ส่วนใหญ่จะเน้นเครื่องประดับชุดใหญ่ รูปร่างรูปทรง
เลียนแบบสิ่งทีพบเห็นตามธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ สัตว์ ของใช้ในวิถีประจำวัน และ
รูปร่างรูปทรงที่เป็นรูปร่างรูปทรงอิสระตามความคิดสร้างสรรค์ของช่างและตามความ
ต้องการของลูกคำ และบางส่วนเป็นรูปร่างรูปทรงเรขาคณิต

สี เป็นสีเงินและตกแต่งลวดลายด้วยการลงยาสีต่างๆ เช่น สีแดง
สีเหลือง สีน้ำเงิน สีเขียว ไม่นิยมใช้อัญมณีในการประดับ

ลวดลาย ชื่อและลวดลายของเครื่องประดับจะเลียนแบบมาจากของใช้
ในชีวิตประจำวัน เช่น ลูกปัด ลูกหมอน ลูกประคำ ลูกกลอง ลูกส้อม ลูกกระช้ำ ลูกตะกร้อ
ลายเครือวัลย์ หรืออีกส่วนหนึ่งที่นำมาจากโบสถ์ วิหาร ก็จะเรียกชื่อตามโบราณสถาน เช่น
กำแพงนางพญา ซึ่งนำมาจากผนังวัดนางพญา

กรรมวิธีการผลิต เป็นการขึ้นรูปเครื่องประดับด้วยมือโดยการรีดเป็น
แผ่นและรีดเป็นเส้นขนาดตามต้องการ ความโดดเด่นคือ เส้นเงินที่ถูกรีดแล้วจะนำมาพัน
เป็นเกลียวแล้วนำไปดัดเป็นลวดลาย และนำไปลงยาสีต่อไป ในบางชิ้นงานมีการฉลุด้วย

1.3 เอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดนครศรีธรรมราช

รูปร่างรูปทรง ส่วนมากเป็นทรงกระบอก ทรงกลม ทรงเหลี่ยม และ
บางส่วนเป็นรูปทรงอื่นๆตามที่ลูกคำสั่ง

สี ได้แก่ สีเงิน และสีทอง โดยมีการถมเงินและถมทอง ด้วยยาถมสีดำสนิท

ลวดลาย เป็นลายไทย ได้แก่ 1) ลายกนก 2) ลายใบเทศ 3) ลายประจายาม
4) ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ 5) ลายกระจัง 6) ลายก้านขด 7) ลายบัวคว่ำบัวหงาย 8) ลายเม็ดบัว
9) ภาพประกอบ มีลักษณะเป็นภาพต่างๆนำมาใช้ประกอบลายเพื่อเพิ่มความสวยงามและ
โดดเด่นให้กับตัวลาย เช่น ภาพเทวดา เมฆลา ภาพสัตว์ในป่าหิมพานต์ เช่น ครุฑ หงส์
ราชสีห์ ฯลฯ ภาพในเทพนิยายรามเกียรติ์ เช่น พระราม พระลักษณ์ ยักษ์ และภาพสัตว์
เช่น นก กระรอก ไก่ ฯลฯ

กรรมวิธีการผลิต เป็นการขึ้นรูปเครื่องประดับด้วยมือ มีการลงยาสีด้า
มีสีของลวดลาย 3 สี คือสีเงิน เรียกว่าถมเงิน และสีทองเรียกว่าถมทอง และมีทั้งสีเงินและ
สีทองเรียกว่า ถมตะทอง และขั้นตอนสุดท้ายมีการแรงงานชิ้นงานเพื่อเพิ่มความสวยงามและ

ความละเอียด และเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรี

1.4 เอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดสุรินทร์

รูปร่างรูปทรง มีลักษณะเครื่องประดับ 2 รูปแบบ คือ 1) ตะเกา หรือ ต่างหู มีรูปร่างรูปทรงกลมเลียนแบบดอกไม้บาน 2) ประเก้อม หรือ ประคำ มีรูปร่างรูปทรงเรขาคณิต และเลียนแบบสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือของใช้ เช่น หมอน พักทอง มะเฟือง ทรงกรวย ทรงรี ทรงเหลี่ยม

สี 1) ตะเกา ใช้สีของเนื้อเงินล้วนไม่มีการชุบสีอื่น หรือ ลงยาเพิ่มเติม ไม่มีการประดับด้วยอัญมณี 2) ประเก้อม มีการแกะลวดลาย แล้วลงยาสีดำเพียงสีเดียว ไม่มีการประดับด้วยอัญมณี

ลวดลาย 1) ตะเกา สร้างชิ้นงานโดยรีดเนื้อเงินเป็นแผ่น ขึ้นรูปซ้อนทับกันหลายระดับชั้น มีทั้งหมด 13 ลายได้แก่ ลายรำหอก ลายตั้งโอ ลายดอกกระเวียง ลายรำหอกโปร่ง ลายรังผึ้ง ลายดอกปลีก ลายดอกปลีก 3 ชั้น ลายตั้งโอ 3 ชั้น ลายดอกขจร ลายดอกไข่แมงดา ลายดอกกรังแตน ลายดอกทานตะวัน ลายดอกมะลิ 2) ประเก้อม มีที่มาจากการลอกเลียนแบบสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ และอยู่รอบตัวในชีวิตประจำวัน และลวดลายที่คิดขึ้นเองตามจินตนาการของช่าง เป็นการตัดทอนให้เหลือเป็นลักษณะลายเส้น แล้วแกะลายลงบนชิ้นงาน สร้างสีของลายด้วยวิธีการลงดำ มีทั้งหมด 13 ลายได้แก่กลมเหลี่ยม สิบสองเหลี่ยม ตะโพน กะดุม โอง่ ถุงเงิน จารย กรวย แมงดา พักทอง กลีบบัว มะเฟือง และหมอน

กรรมวิธีการผลิต 1) กรรมวิธีการผลิตตะเกา มีส่วนประกอบคือเส้นลวดขนาด 0.5 มิลลิเมตร และแผ่นเงินบาง ซึ่งผ่านการรีดโดยเครื่องรีด โดยนำเส้นลวดมาดัดให้ได้โครงของดอกไม้ แล้วนำไปติดกับพื้นดอก ด้วยการประสานติดจากน้ำยาประสานเงิน มีลักษณะการประสานติดหลายระดับชั้น และมีความละเอียดประณีต ตะเกา มีทั้งหมด 13 ลาย ลายไข่แมงดา เป็นลายที่มีความนิยมมากที่สุด 2) กรรมวิธีการผลิตประเก้อม ขึ้นรูปโดยการรีดเนื้อเงินเป็นแผ่นแล้วนำมาฉนวนให้ได้รูปทรงที่ต้องการ จากนั้นเชื่อมติดด้วยน้ำยาประสานเงิน เข้าชั้น แกะลาย สลักออกชิ้น นำไปขัด และนำไปลงดำ ชิ้นงานไม่มีการใช้อัญมณีประดับ ปัจจุบันยังคงลวดลายลวดโบราณแบบดั้งเดิม

2. การศึกษาลักษณะเฉพาะและรสนิยมของผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย จากการศึกษาเอกสารและแบบสอบถาม ศึกษาจากปัจจัยต่างๆดังนี้ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ จากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นวัยทำงานหรือผู้ที่ใช้เครื่องประดับจำนวน 100 ราย ผลการ

ศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสามารถสรุปจากคำร้อยละมากที่สุดในแต่ละข้อคำถามดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 85 อายุช่วง 30-40 ปีคิดเป็นร้อยละ 41 มีอาชีพเป็นข้าราชการคิดเป็นร้อยละ 61 มีรายได้ 30,001 บาทขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 49 และระดับการศึกษาปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 60

ตอนที่ 2 รสนิยมผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย สามารถสรุปจากคำร้อยละมากที่สุดจากข้อคำถามดังนี้ 1) ผู้ตอบแบบสอบถามชื่นชอบรูปร่างรูปทรงเลียนแบบธรรมชาติมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 56 2) ชื่นชอบอัญมณีสีขาวมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38 3) อยากให้ปรากฏลวดลายบนเครื่องประดับเป็นลวดลายใหม่โดยลดทอนรายละเอียดแต่ยังคงเอกลักษณ์เดิมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 65 และชื่นชอบกรรมวิธีการผลิตแบบแฮนด์เมคมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 55

3. นำเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาคมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัยจำนวน 4 ชุด ใน 1 ชุดประกอบด้วย แหวน จี้ ต่างหู ผลการศึกษาดังนี้

เครื่องประดับร่วมสมัยเป็นการนำรูปร่างรูปทรง สี ลวดลาย กรรมวิธีการผลิตแบบสมัยเก่าเมื่อไม่ต่ำกว่า 20 ปีที่แล้ว มาผสมผสานกับการออกแบบเครื่องประดับปัจจุบันด้วยหลักการออกแบบเครื่องประดับ ซึ่งเครื่องประดับในปัจจุบันจะเน้นเรื่องความเรียบง่ายของรูปทรง ลักษณะงานออกแบบที่เรียบง่ายคืองานออกแบบที่ไม่มีความซับซ้อนไม่ต้องใช้ลวดลายมาก

4. ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อรูปแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัยที่ออกแบบใหม่ ผลการศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 70 อายุช่วง 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 38 มีอาชีพข้าราชการคิดเป็นร้อยละ 60 มีรายได้ระหว่าง 30,001 บาทขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 32 และระดับการศึกษาส่วนมากเป็นปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 60

ตอนที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุรินทร์ ตามลำดับ

ภาพประกอบที่ 1 ออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจด้านความสวยงาม ด้านความคิดสร้างสรรค์ และประโยชน์ใช้สอยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$)

รายการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านความสวยงาม			
1. ความสวยงามของลวดลายที่นำมาใช้	4.20	0.63	มาก
2. ความสวยงามของการจัดองค์ประกอบในตัวเรือน แหวน จี้ ต่างหู	4.13	0.57	มาก
3. ความสวยงามของอัญมณี ได้แก่ สี ขนาด รูปร่าง จำนวน	4.19	0.76	มาก
4. รูปแบบของชิ้นงานสัมพันธ์กับอัญมณี	4.20	0.67	มาก
5. ความสัมพันธ์ของแต่ละชิ้นงานเข้าชุดกัน	4.18	0.71	มาก
6. ความประณีตของชิ้นงาน	4.18	0.65	มาก
รวม	4.18	0.66	มาก
ด้านความคิดสร้างสรรค์			
1. ลวดลายที่นำมาแสดงถึงเอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดเชียงใหม่	4.13	0.65	มาก
2. ความเหมาะสมของการประยุกต์ ตัดทอนลวดลาย	4.10	0.75	มาก
3. ความเหมาะสมของการเล่นระดับความซับซ้อนของงาน	4.06	0.71	มาก
4. รูปร่างรูปทรงมีเอกลักษณ์น่าสนใจ	4.19	0.77	มาก
5. มีความร่วมสมัยในการผสมผสานรูปแบบเครื่องประดับโบราณกับรูปแบบเครื่องประดับสมัยปัจจุบัน	4.20	0.70	มาก
รวม	4.13	0.71	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1. มีขนาดเหมาะสมกับสรีระผู้ใช้งาน	4.24	0.66	มาก
2. ชิ้นงานมีน้ำหนักเบาเหมาะกับการใช้งาน	4.09	0.69	มาก
3. สามารถประยุกต์ใช้งานได้หลายโอกาส	4.13	0.67	มาก
4. ชิ้นงานมีความปลอดภัยไม่เกาะเกี่ยวขณะสวมใส่	4.05	0.81	มาก
5. รูปแบบง่ายต่อการดูแลรักษา	4.12	0.83	มาก
รวม	4.12	0.73	มาก
รวมทุกด้าน	4.14	0.70	มาก

ภาพประกอบที่ 2 ออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดสุโขทัย โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจด้านความสวยงาม ด้านความคิดสร้างสรรค์ และประโยชน์ใช้สอยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$)

รายการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านความสวยงาม			
1. ความสวยงามของลวดลายที่นำมาใช้	4.24	0.70	มาก
2. ความสวยงามของการจัดองค์ประกอบในตัวเรือน แหวน จี้ ต่างหู	4.19	0.64	มาก
3. ความสวยงามของอัญมณี ได้แก่ สี ขนาด รูปร่าง จำนวน	4.13	0.63	มาก
4. รูปแบบของชิ้นงานสัมพันธ์กับอัญมณี	4.22	0.69	มาก
5. ความสัมพันธ์ของแต่ละชิ้นงานเข้าชุดกัน	4.22	0.67	มาก
6. ความประณีตของชิ้นงาน	4.18	0.67	มาก
รวม	4.19	0.66	มาก

ด้านความคิดสร้างสรรค์			
1. ลวดลายที่นำมาแสดงถึงเอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดสุโขทัย	4.15	0.69	มาก
2. ความเหมาะสมของการประยุกต์ ตัดทอนลวดลาย	4.05	0.70	มาก
3. ความเหมาะสมของการเล่นระดับความซับซ้อนของงาน	4.04	0.70	มาก
4. รูปร่างรูปทรงมีเอกลักษณ์น่าสนใจ	4.05	0.78	มาก
5. มีความร่วมสมัยในการผสมผสานรูปแบบเครื่องประดับโบราณกับรูปแบบเครื่องประดับสมัยปัจจุบัน	4.17	0.67	มาก
รวม	4.09	0.70	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1. มีขนาดเหมาะสมกับสรีระผู้ใช้งาน	4.16	0.71	มาก
2. ชิ้นงานมีน้ำหนักเบาเหมาะกับการใช้งาน	4.17	0.65	มาก
3. สามารถประยุกต์ใช้งานได้หลายโอกาส	4.09	0.72	มาก
4. ชิ้นงานมีความปลอดภัยไม่เกาะเกี่ยวขณะสวมใส่	4.26	0.62	มาก
5. รูปแบบง่ายต่อการดูแลรักษา	4.16	0.79	มาก
รวม	4.16	0.69	มาก
รวมทุกด้าน	4.15	0.68	มาก

ชื่อยาว-นิลพร

ภาพประกอบที่ 3 ออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจด้านความสวยงาม ด้านความคิดสร้างสรรค์ และประโยชน์ใช้สอยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$)

รายการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านความสวยงาม			
1. ความสวยงามของลวดลายที่นำมาใช้	4.24	0.66	มาก
2. ความสวยงามของการจัดองค์ประกอบในตัวเรือน แหวน จี้ ต่างหู	4.18	0.62	มาก
3. ความสวยงามของอัญมณี ได้แก่ สี ขนาด รูปร่าง จำนวน	4.09	0.64	มาก
4. รูปแบบของชิ้นงานสัมพันธ์กับอัญมณี	3.95	0.73	มาก
5. ความสัมพันธ์ของแต่ละชิ้นงานเข้าชุดกัน	4.24	0.66	มาก
6. ความประณีตของชิ้นงาน	4.23	0.68	มาก
รวม	4.15	0.66	มาก
ด้านความคิดสร้างสรรค์			
1. ลวดลายที่นำมาแสดงถึงเอกลักษณ์เครื่องประดับ จังหวัดนครศรีธรรมราช	4.17	0.72	มาก
2. ความเหมาะสมของการประยุกต์ ตัดทอนลวดลาย	4.12	0.66	มาก
3. ความเหมาะสมของการเล่นระดับความซับซ้อนของงาน	4.08	0.73	มาก
4. รูปร่างรูปทรงมีเอกลักษณ์น่าสนใจ	4.11	0.75	มาก
5. มีความร่วมสมัยในการผสมผสานรูปแบบเครื่องประดับโบราณกับรูปแบบเครื่องประดับสมัยปัจจุบัน	4.11	0.72	มาก
รวม	4.11	0.71	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1. มีขนาดเหมาะสมกับสรีระผู้ใช้งาน	4.06	0.82	มาก
2. ชิ้นงานมีน้ำหนักเบาเหมาะกับการใช้งาน	4.00	0.75	มาก
3. สามารถประยุกต์ใช้งานได้หลายโอกาส	4.02	0.79	มาก
4. ชิ้นงานมีความปลอดภัยไม่เกาะเกี่ยวขณะสวมใส่	4.06	0.77	มาก
5. รูปแบบง่ายต่อการดูแลรักษา	4.08	0.77	มาก
รวม	4.04	0.78	มาก
รวมทุกด้าน	4.10	0.71	มาก

ภาพประกอบที่ 4 ออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดสุรินทร์

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจด้านความสวยงาม ด้านความคิดสร้างสรรค์ และประโยชน์ใช้สอยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$)

รายการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านความสวยงาม			
1. ความสวยงามของลวดลายที่นำมาใช้	4.09	0.67	มาก
2. ความสวยงามของการจัดองค์ประกอบในตัวเรือน แหวน จี้ ต่างหู	4.02	0.68	มาก
3. ความสวยงามของอัญมณี ได้แก่ สี ขนาด รูปร่าง จำนวน	4.13	0.65	มาก
4. รูปแบบของชิ้นงานสัมพันธ์กับอัญมณี	4.15	0.64	มาก
5. ความสัมพันธ์ของแต่ละชิ้นงานเข้าชุดกัน	4.15	0.71	มาก
6. ความประณีตของชิ้นงาน	4.15	0.67	มาก
รวม	4.11	0.67	มาก

ด้านความคิดสร้างสรรค์			
1. ลวดลายที่นำมาแสดงถึงเอกลักษณ์ เครื่องประดับจังหวัดสุรินทร์	4.17	0.67	มาก
2. ความเหมาะสมของการประยุกต์ ตัดทอนลวดลาย	4.08	0.67	มาก
3. ความเหมาะสมของการเล่นระดับความซับซ้อนของงาน	4.09	0.77	มาก
4. รูปร่างรูปทรงมีเอกลักษณ์น่าสนใจ	4.09	0.67	มาก
5. มีความร่วมสมัยในการผสมผสานรูปแบบเครื่องประดับโบราณกับรูปแบบเครื่องประดับสมัยปัจจุบัน	4.08	0.63	มาก
รวม	4.10	0.68	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1. มีขนาดเหมาะสมกับสรีระผู้ใช้งาน	4.15	0.72	มาก
2. ชิ้นงานมีน้ำหนักเบาเหมาะกับการใช้งาน	3.98	0.65	มาก
3. สามารถประยุกต์ใช้งานได้หลายโอกาส	4.06	0.68	มาก
4. ชิ้นงานมีความปลอดภัยไม่เกาะเกี่ยวขณะสวมใส่	4.01	0.77	มาก
5. รูปแบบง่ายต่อการดูแลรักษา	4.11	0.77	มาก
รวม	4.06	0.71	มาก
รวมทุกด้าน	4.09	0.68	มาก

ภาพประกอบที่ 5 ต้นแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดเชียงใหม่

ภาพประกอบที่ 6 ต้นแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดสุโขทัย

ภาพประกอบที่ 7 ต้นแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดนครราชสีมา

ภาพประกอบที่ 8 ต้นแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย จังหวัดสุรินทร์

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และภาคสนามทั้ง 4 ภาค จากนั้นทำการศึกษาและสอบถามลักษณะเฉพาะและรสนิยมของผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัยด้วยหลักการออกแบบเครื่องประดับ และนำรูปแบบที่ออกแบบไปสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. เอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุรินทร์ อภิปรายผลได้ว่า

1.1 เอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดเชียงใหม่ มีรูปร่างรูปทรง กลม สี่เหลี่ยม เลียนแบบธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ มีสีเงินมีการลงยาสีดำในบางชิ้นและมีอัญมณีประดับในบางชิ้น ลวดลายเครื่องประดับเป็นลายโบราณ เช่น ลายกนก ลายดอกพิกุล

ลายนก ลายช้าง และมีการแกะชิ้นงานเป็นเม็ดกลมคล้ายเม็ดไข่มุกมีลายเส้นตามจินตนาการ ประกอบด้วย กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปด้วยมือมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดในการดูลาย และมีการฉลุในบางชิ้นงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนต์มนัส ผลหาญ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเครื่องเงินบ้านวัวลาย ชุมชนวัดหมื่นสารบ้านวัวลายและชุมชนวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เครื่องเงินบ้านวัวลายมีเอกลักษณ์โดดเด่นด้านเทคนิคการตกและดูลายสองด้าน ผู้วิจัยยังพบอีกว่าผู้ผลิตเครื่องประดับรับทำเครื่องประดับจากลูกค้าตามแบบที่ลูกค้าสั่งซึ่งรูปแบบเป็นเครื่องประดับเชิงพาณิชย์ทั่วไปและมักมีอัญมณีประดับ

1.2 เอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดสุโขทัย รูปร่างรูปทรงส่วนใหญ่เน้นเครื่องประดับชุดใหญ่ มีลักษณะเลียนแบบสิ่งที่พบเห็นตามธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ สัตว์ ของใช้ในชีวิตประจำวัน และตามความคิดสร้างสรรค์ของช่างและตามความต้องการของลูกค้า บางส่วนเป็นรูปร่างรูปทรงเรขาคณิต มีสีเงินและตกแต่งลวดลายด้วยการลงยาสีต่างๆ เช่น สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน สีเขียว ไม่นิยมใช้อัญมณีในการประดับ ชื่อและลวดลายของเครื่องประดับจะเรียนแบบมาจากของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ลูกปัด ลูกหมอน ลูกประคำ ลูกกลอง ลูกส้อม ลูกกระช้ำ ลูกตะกร้อ ลายเครือวัลย์ หรืออีกส่วนหนึ่งที่นำมาจากโบสถ์วิหาร จะเรียกชื่อตามโบราณสถาน เช่น กำไลนางพญา ซึ่งนำมาจากผนังวัดนางพญา กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปเครื่องประดับด้วยมือโดยการรีดเป็นแผ่นและรีดเป็นเส้นขนาดตามต้องการ ความโดดเด่นคือเส้นเงินที่ถูกรีดแล้วจะนำมาพันเป็นเกลียวแล้วนำไปดัดเป็นลวดลายและนำไปลงยาสีต่อไป ในบางชิ้นงานมีการฉลุด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ ใจหาญ(2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเครื่องประดับทองสุโขทัย : กรณีศึกษาการออกแบบและทำต้นแบบเครื่องประดับเงินชุบทองในระบบอุตสาหกรรม พบว่า เครื่องประดับทองสุโขทัยส่วนใหญ่ใช้ตัวเรือนที่มีลายถักมากที่สุด มีการใช้ลูกประคำ/ลูกอะไหล่ที่มีลวดลายในส่วนประกอบมากกว่าแบบเกลี้ยง และนิยมเพิ่มสีสันทัดให้แก่เครื่องประดับด้วยการลงยาสี มากกว่าการฝังพลอย

1.3 เอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดนครศรีธรรมราช รูปร่างรูปทรงเครื่องประดับส่วนมากเป็นทรงกระบอก ทรงกลม ทรงเหลี่ยม และบางส่วนเป็นรูปทรงอื่นๆตามที่ลูกค้าสั่ง มีสีเงินและสีทองโดยมีการถมเงินและถมทองด้วยยาถมสีดำสนิท ลวดลายเป็นลายไทย ได้แก่ ลายกนก ลายใบเทศ ลายประจายาม ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายกระจัง ลายกันขด ลายบัวคว่ำบัวหงาย ลายเม็ดบัว และลายภาพประกอบซึ่งมีลักษณะเป็นภาพต่าง ๆ นำมาใช้ประกอบลายเพื่อเพิ่มความสวยงามและโดดเด่นให้กับตัวลาย เช่น ภาพเทวดา

เมขลา ภาพสัตว์ในป่าหิมพานต์ เช่น ครุฑ หงส์ ราชสีห์ ฯลฯ ภาพในเทพนิยายรามเกียรติ์ เช่น พระราม พระลักษมณ์ ยักษ์ และภาพสัตว์ เช่น นก กระรอก ไก่ ฯลฯ กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปเครื่องประดับด้วยมือ มีการลงยาสีด้า มีสีของลวดลาย 3 สี คือสีเงิน เรียกว่า ถมเงินและสีทองเรียกว่าถมทอง และมีทั้งสีเงินและสีทองเรียกว่า ถมตะทอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริลักษณ์ หมั่นท้อ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง Life History เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตช่างถมเมืองนคร : กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการเข้ามาสู่การเป็นช่าง พบว่าเอกลักษณ์ของเครื่องถมเมืองนคร ใช้วิธีการทำเครื่องถมแบบเดิมอยู่โดยใช้กรรมวิธีการผลิตด้วยฝีมือช่าง นิยมเคาะขึ้นรูปด้วยมือ เนื้อมาถมที่ใช้ลงยาถมมีสีด้าสนิ ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ในขั้นตอนสุดท้ายมีการเร่งงานขึ้นงานเพื่อเพิ่มความสวยงามและความละเอียด เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องถมนคร

1.4 เอกลักษณ์เครื่องประดับจังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะเครื่องประดับ 2 รูปแบบ คือ 1) ตะเกา หรือต่างหู มีรูปร่างรูปทรงกลมเลียนแบบดอกไม้บาน 2) ประเก้อม หรือ ประคำ มีรูปร่างรูปทรงเรขาคณิต และเลียนแบบสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือของใช้ เช่น หมอน พักทอง มะเฟือง ทรงกรวย ทรงรี ทรงเหลี่ยม สีของตะเกา ใช้สีของเนื้อเงินล้วนไม่มีการประดับด้วยอัญมณี ส่วนประเก้อมมีการแกะลวดลายแล้วลงยาสีด้าเพียงสีเดียว ไม่มีการประดับด้วยอัญมณี ลวดลายตะเกามีทั้งหมด 13 ลาย และประเก้อมมีทั้งหมด 13 ลายเช่นกัน กรรมวิธีการผลิตตะเกา ใช้เนื้อเงินเป็นวัสดุในการผลิตมีส่วนประกอบคือ เส้นลวดขนาด 0.5 มิลลิเมตรและแผ่นเงินบางซึ่งผ่านการรีดโดยเครื่องรีด นำเส้นลวดมาดัดให้ได้โครงของดอกไม้ แล้วนำไปติดกับพื้นดอกด้วยการประสานติดจากน้ำยาประสานเงิน มีลักษณะการประสานติดหลายระดับชั้นและความละเอียดประณีตมาก ส่วนกรรมวิธีการผลิตประเก้อมจะใช้เงินเป็นวัสดุในการผลิต ขึ้นรูปโดยการรีดเนื้อเงินเป็นแผ่น แล้วนำมาฉลิม้วนให้ได้รูปทรงที่ต้องการ จากนั้นเชื่อมติดด้วยน้ำยาประสานเงิน เข้าชั้น แกะลาย สลักออกชั้น นำไปขัดและนำไปลงด้า ชิ้นงานไม่มีการใช้อัญมณี ซึ่งสอดคล้องกับ สุทัศนาศุทธิกุลสมบัติ (2539) ได้ศึกษาการผลิตและจำหน่ายประเก้อม ตำบลเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่าขั้นตอนการผลิตเครื่องประดับเงินคือการนำเอาเม็ดเงินเล็กๆ มาหลอมละลายให้เป็นเนื้อเดียวกัน แล้วแผ่รีด เสา ตัด ม้วน เชื่อม ตีให้เป็นรูปทรง ดึงลวดทำขอบปาก ตกแต่งริมยัดชั้น แกะลาย เจาะร่อง ขัดขาว ทำสีด้า แล้วนำออกขาย และสอดคล้องกับอารีย์ทองแก้ว (2537) กล่าวว่าเครื่องเงินของเมืองสุรินทร์ เป็นหัตถกรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อเนื่องมาช้านาน

2. **ลักษณะเฉพาะและรสนิยมของผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย สามารถอธิบายได้ว่า** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง(ร้อยละ 85) อายุช่วง 30-40 (ร้อยละ 41) มีอาชีพเป็นข้าราชการ(ร้อยละ 61) มีรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป(ร้อยละ 49) และระดับการศึกษาปริญญาตรี(ร้อยละ 60) สามารถสรุปจากค่าร้อยละที่มากที่สุดจากข้อคำถามดังนี้ 1) ผู้ตอบแบบสอบถามชื่นชอบรูปร่างรูปทรงเลียนแบบธรรมชาติ(ร้อยละ 56) ชื่นชอบอัญมณีสีขาว (ร้อยละ 38) หากมีการออกแบบเครื่องประดับไทยใหม่ผู้ตอบแบบสอบถามอยากให้ปรากฏลวดลายบนเครื่องประดับเป็นลวดลายใหม่โดยลวดทอนรายละเอียดแต่ยังคงเอกลักษณ์เดิม (ร้อยละ 65) และชื่นชอบกรรมวิธีการผลิตแบบแฮนด์เมด (ร้อยละ 55) ซึ่งสอดคล้องกับความหมายรสนิยมของพจนานุกรมแปล ไทย-ไทย อ.เปลื้อง ณ นคร (2559) ที่ว่ารสนิยมหมายถึง ความนิยมชมชอบในสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งเป็นไปตามฐานะารูป (ฐานะารูป หมายถึง ควรแก่ตำแหน่ง, ควรแก่สภาพของตน, ตามควรแก่ฐานะแห่งตน) ความเข้าใจในความสวยความงามและสมบัติต่างๆ

3. **นำข้อมูลเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย สามารถอธิบายได้ว่า** เครื่องประดับร่วมสมัยเป็นการนำรูปร่างรูปทรง สี ลวดลาย กรรมวิธีการผลิตแบบสมัยเก่าเมื่อไม่ต่ำกว่า 20 ปีที่แล้ว มาผสมผสานกับการออกแบบเครื่องประดับปัจจุบัน ด้วยหลักการออกแบบเครื่องประดับ ซึ่งเครื่องประดับในปัจจุบันจะเน้นเรื่องความเรียบง่ายของรูปทรง ลักษณะงานออกแบบที่เรียบง่ายคืองานออกแบบที่ไม่มีความซับซ้อนไม่ใช้ลวดลายมาก ซึ่งสอดคล้องกับ วัฒนธรรม จุฑะวิภาต (2545 : 73-113) เรื่อง หลักการออกแบบเครื่องประดับ กล่าวไว้ว่า หลักในการออกแบบมีอยู่ 3 ประการ 1) ความเป็นหน่วยเดียวกันต้องคำนึงถึงภาพรวมของงานออกแบบเป็นกลุ่มก้อน มองทุกอย่างให้สัมพันธ์กันหมด แล้วจึงค่อยพิจารณาส่วนย่อย ส่วนต่างๆจะต้องสัมพันธ์และสอดคล้องกัน 2) ความสมดุลของเครื่องประดับอาจนำหลักการสมดุลแบบเท่ากันและไม่เท่ากันมาใช้แก้ปัญหาด้านมุมมอง และไม่รู้สึกรบกวนส่วนผิดมาตรฐาน 3) ความสัมพันธ์ทางศิลปะ ต้องแสดงความเป็นจุดเด่นเพียงหนึ่งเดียว และไม่ควรมีส่วนประกอบที่สร้างความน่าสนใจอื่นประกอบ เช่น ความถี่ห่างในตัวของช่องไฟ และจังหวะในตัวของชิ้นงาน

4. **ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย สามารถอธิบายได้ว่า** ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมาย ด้านความสวยงาม ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านประโยชน์ใช้สอย ผลปรากฏว่าความพึงพอใจต่อรูปแบบเครื่องประดับร่วมสมัยที่ทำการ

ออกแบบ ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ภาค อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.12) สอดคล้องกับวัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร (2548) ที่กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย หมายถึงการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าและบริการด้วยเงินรวมทั้งกระบวนการตัดสินใจ โดยจะศึกษาจากปัจจัยต่างๆคือ เพศ วัยวุฒิ การศึกษา รสนิยม กำลังทรัพย์ ความเชื่อและศาสนา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย ผู้วิจัยเลือกศึกษาจากผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับที่มีประสบการณ์ยาวนานที่สุดจนมีชื่อเสียงมากในปัจจุบันเป็นตัวแทนภาคละ 1 ราย ใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุรินทร์ ใช้กลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสอบถามลักษณะเฉพาะและรสนิยมผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย จำนวน 100 ราย และกลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อเครื่องประดับเงินร่วมสมัยที่ออกแบบใหม่จำนวน 200 ราย สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้ได้ดังนี้

1. ศึกษาเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปได้ว่า

ในแต่ละภาคมีเอกลักษณ์เครื่องประดับที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ 1) เครื่องประดับจังหวัดเชียงใหม่ มีรูปร่างรูปทรงเครื่องประดับกลม สีเหลี่ยม เลียนแบบธรรมชาติ มีสีเงินและลงยาสีดำในบางชิ้น มีลวดลายโบราณ เช่น ลายนกน ลายดอกพิกุล ลายนก ลายช้าง และมีการแกะชิ้นงานเป็นเม็ดกลมคล้ายเม็ดไข่มุกมีลายเส้นตามจินตนาการประกอบด้วย กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปด้วยมือมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดในการดูลาย และมีการฉลุในบางชิ้นงาน 2) เครื่องประดับจังหวัดสุโขทัย ส่วนมากเป็นเครื่องประดับชุดใหญ่ รูปร่างรูปทรงเลียนแบบสิ่งที่พบเห็นตามธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ สัตว์ของใช้ในชีวิตประจำวัน และรูปร่างรูปทรงอิสระตามความคิดสร้างสรรค์ของช่างและตามความต้องการของลูกค้า และบางส่วนเป็นรูปร่างรูปทรงเรขาคณิต มีสีเงินและตกแต่งลวดลายด้วยการลงยาสีต่างๆ เช่น สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน สีเขียว ไม่นิยมใช้อัญมณีในการประดับ ซื้อและลวดลายของเครื่องประดับจะเรียนแบบมาจากของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ลูกปัด ลูกหมอน ลูกประคำ ลูกกลอง ลูกส้อม ลูกกระช้ำ ลูกตะกร้อ ลายเครือวัลย์ หรืออีก

ส่วนหนึ่งที่นำมาจากโบสถ์ วิหาร ก็จะเรียกชื่อตามโบราณสถาน เช่น กำไลนางพญา ซึ่งนำมาจากผนังวัดนางพญา กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปเครื่องประดับด้วยมือโดยการรีดเป็นแผ่นและรีดเป็นเส้นขนาดตามต้องการความโดดเด่นคือเส้นเงินที่ถูกรีดแล้วจะนำมาพันเป็นเกลียวแล้วนำไปตัดเป็นลวดลายและนำไปลงยาสีต่อไป ในบางชิ้นงานมีการฉลุด้วย

3) เครื่องประดับจังหวัดนครศรีธรรมราช รูปร่างรูปทรงเครื่องประดับนครศรีธรรมราชส่วนมากเป็นทรงกระบอก ทรงกลม ทรงเหลี่ยม และบางส่วนเป็นรูปทรงอื่นๆตามที่ลูกค้าสั่ง มีสีเงินและสีทอง โดยมีการถมเงินและถมทองด้วยยาถมสีดำสนิท ลวดลายเป็นลายไทย ได้แก่ ลายกนก ลายใบเทศ ลายประจายาม ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายกระจัง ลายกันขด ลายบัวคว่ำบัวหงาย ลายเม็ดบัว และลายภาพประกอบซึ่งมีลักษณะเป็นภาพต่างๆนำมาใช้ประกอบลายเพื่อเพิ่มความสวยงามและโดดเด่นให้กับตัวลาย เช่น ภาพเทวดา เมฆลา ภาพสัตว์ในป่าหิมพานต์ เช่น ครุฑ หงส์ ราชสีห์ ฯลฯ ภาพในเทพนิยายรามเกียรติ์ เช่น พระราม พระลักษมณ์ ยักษ์ และภาพสัตว์ เช่น นก กระรอก ไก่ ฯลฯ กรรมวิธีการผลิตเป็นการขึ้นรูปเครื่องประดับด้วยมือ มีการลงยาสีดำ มีสีของลวดลาย 3 สี คือสีเงิน เรียกว่าถมเงิน และสีทองเรียกว่าถมทองและมีทั้งสีเงินและสีทองเรียกว่า ถมตะทอง ผู้วิจัยยังพบอีกว่าในขั้นตอนสุดท้ายมีการแรงขึ้นงานเพื่อเพิ่มความสวยงามและความละเอียด เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องถมนคร

4) เครื่องประดับจังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะเครื่องประดับ 2 รูปแบบ คือ 1) ตะเกา หรือต่างหู มีรูปร่างรูปทรงกลมเลียนแบบดอกไม้บาน 2) ประเก้อม หรือ ประคำ มีรูปร่างรูปทรงเรขาคณิต และเลียนแบบสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือของใช้ เช่น หมอน พักทอง มะเฟือง ทรงกรวย ทรงรี ทรงเหลี่ยม สีของตะเกาเป็นสีเงินใช้เนื้อเงินล้วนไม่มีการชุบสีอื่นหรือลงยาเพิ่มเติม ไม่มีการประดับด้วยอัญมณี ส่วนประเก้อมมีการแกะลวดลายแล้วลงยาสีดำเพียงสีเดียว ไม่มีการประดับด้วยอัญมณี ลวดลายตะเกาส่งขึ้นโดยรีดเนื้อเงินเป็นแผ่นแล้วขึ้นรูปซ้อนทับกันหลายระดับชั้น มีทั้งหมด 13 ลาย ได้แก่ ลายรำหอก ลายตั้งโอ่ ลายดอกกระเวียง ลายรำหอกโปร่ง ลายรังผึ้ง ลายดอกปลีก ลายดอกปลีก 3 ชั้น ลายตั้งโอ่ 3 ชั้น ลายดอกขจร ลายดอกไข่มวงดา ลายดอกรังแตน ลายดอกทานตะวัน ลายดอกมะลิ ส่วนประเก้อม มีที่มาจากการเล่นแบบสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติและอยู่รอบตัวในชีวิตประจำวัน และลวดลายที่คิดขึ้นเองตามจินตนาการของช่าง เป็นการตัดทอนให้เหลือเป็นลักษณะลายเส้นแล้วแกะลายลงบนชิ้นงาน สร้างสีของลายด้วยวิธีการลงดำ มีทั้งหมด 13 ลาย ได้แก่ หกเหลี่ยม สิบสองเหลี่ยม ตะโพน กะดุม โอง่ ถุงเงิน จารยี่ กรวย แมงดา พักทอง กลีบบัว มะเฟือง และหมอน กรรมวิธีการ

ผลิตตะเกา ใช้เนื้อเงินเป็นวัสดุในการผลิตมีส่วนประกอบคือ เส้นลวดขนาด 0.5 มิลลิเมตร และแผ่นเงินบางซึ่งผ่านการรีดโดยเครื่องรีด โดยนำเส้นลวดมาดัดให้ได้โครงของดอกไม้ แล้วนำไปติดกับพื้นดอกด้วยการประสานติดจากน้ำยาประสานเงิน มีลักษณะการประสานติดหลายระดับชั้น และมีความละเอียดประณีตมาก ส่วนประกอบ กรรมวิธีการผลิตใช้เงินเป็นวัสดุในการผลิตขึ้นรูปโดยการรีดเนื้อเงินเป็นแผ่น แล้วนำมาหมุนให้ได้รูปทรงที่ต้องการ จากนั้นเชื่อมติดด้วยน้ำยาประสานเงิน เข้าชั้น แกะลาย สลักอกชั้น นำไปขัด และนำไปลงคำ ชิ้นงานไม่มีการใช้อัญมณี ปัจจุบันยังคงลวดลายโบราณแบบดั้งเดิม

2. ลักษณะเฉพาะและรสนิยมของผู้ใช้เครื่องประดับร่วมสมัย สามารถสรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 85) อายุช่วง 30-40 (ร้อยละ 41) มีอาชีพเป็นข้าราชการ (ร้อยละ 61) มีรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 49) และระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 60) สามารถสรุปจากค่าร้อยละที่มากที่สุดจากข้อคำถาม ดังนี้ 1) ผู้ตอบแบบสอบถามชื่นชอบรูปร่างรูปทรงเลียนแบบธรรมชาติ (ร้อยละ 56) ชื่นชอบอัญมณีสีขาว (ร้อยละ 38) หากมีการออกแบบเครื่องประดับไทยใหม่ผู้ตอบแบบสอบถามอยากให้ปรากฏลวดลายบนเครื่องประดับเป็นลวดลายใหม่โดยลดทอนรายละเอียดแต่ยังคงเอกลักษณ์เดิม (ร้อยละ 65) และชื่นชอบกรรมวิธีการผลิตแบบแฮนด์เมด (ร้อยละ 55)

3. นำข้อมูลเอกลักษณ์เครื่องประดับไทย 4 ภาค มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงินร่วมสมัย สามารถสรุปได้ว่า เครื่องประดับร่วมสมัยเป็นการนำรูปร่างรูปทรง สี ลวดลาย กรรมวิธีการผลิตแบบสมัยเก่าเมื่อไม่ต่ำกว่า 20 ปีที่แล้ว มาผสมผสานกับการออกแบบเครื่องประดับปัจจุบัน ด้วยหลักการออกแบบเครื่องประดับ ซึ่งเครื่องประดับในปัจจุบันจะเน้นเรื่องความเรียบง่ายของรูปทรง ลักษณะงานออกแบบที่เรียบง่ายคืองานออกแบบที่ไม่มีความซับซ้อนไม่ใช้ลวดลายมาก

4. ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย สามารถสรุปได้ว่า ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความพึงพอใจกลุ่มเป้าหมาย ด้านความสวยงาม ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านประโยชน์ใช้สอย ผลปรากฏว่าความพึงพอใจต่อรูปแบบเครื่องประดับร่วมสมัยที่ทำการออกแบบ ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ภาค อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$)

นอกจากนี้เครื่องประดับบางส่วนทั้ง 4 ภาค มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคมากขึ้น คือ มีขนาดที่เล็กลง มีอัญมณีมาประดับ มีรูปแบบที่ต่างไปจากเดิมโดยเน้นเชิงพาณิชย์มากขึ้น จึงมีผลให้เอกลักษณ์หรือขั้นตอนการผลิตบางอย่างได้ขาดหายไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรคำนึงถึงกำลังซื้อของผู้บริโภคแต่ละระดับ คือ กลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง ปานกลาง และน้อย
2. ควรคำนึงถึงการลดต้นทุนการผลิตโดยใช้วัสดุอย่างอื่นมาผสมผสานโดยไม่ให้ออกลักษณะเครื่องประดับเดิมขาดหายไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ใจหาญ. (2554). การศึกษาเครื่องประดับทองสุโขทัย : กรณีศึกษาการออกแบบและทำต้นแบบเครื่องประดับเงินชุบทองในระบบอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มนต์มนัส ผลหาญ. (2556). เครื่องเงินบ้านวัวลาย ชุมชนวัดหมื่นสารบ้านวัวลาย และชุมชนวัดศรีสุพรรณจังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาค้นคว้าเฉพาะบุคคล. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). หลักการและแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : Idesign Publishing.
- วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. (2526). ศิลปะเครื่องประดับ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สันติศิริ.
- วัฒน์ จุฑะวิภาต. (2545). การออกแบบเครื่องประดับ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน). (2552). ครุศิลป์ของแผ่นดิน 1. กรุงเทพฯ
- สิริลักษณ์ หมื่นห่อ. (2550). Life history เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตช่างถมเมืองนคร : กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการเข้ามาสู่การเป็นช่าง. ปรินญาศิลปศาสตร์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สุทัศน สุธิฏฐสมบัติ. (2539). การผลิตและจำหน่ายประเก้อม ตำบลเขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน). กลยุทธ์เครื่องประดับเงินไทยเจาะตลาดการค้าโลก. <http://www.git.or.th>. (30 สิงหาคม 2554)
- อารีย์ ทองแก้ว. (2549). วัฒนธรรมท้องถิ่นสุรินทร์. สุรินทร์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์